

Nazim Hikmətin mənəvi qızı

Daşları insanlaşdıran sənətkar

Dəfələrlə şahidi olmuşdum ki, Mikayıl Müşfiqin abidəsi önünə toplaşanlar şairin nakam taleyindən, yaradıcılığından danışılar. Xəyala dalmış Müşfiqin daş obrazının müəllifini isə xatırlayan olmayıb. Bir gün özüm maraqlanıb öyrəndim ki, müəllif Azərbaycanın ilk monumentalçı qadın heykəltəraşı, Əməkdar rəssam Münəvvər Rzayevadır.

Bir dəfə də R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində görkəmli tişə ustasına həsr edilmiş sərgidə onun əsərləri, həyat və yaradıcılığını əks etdirən fotolar, məktublar, məqalələrlə tanış oldum. Həmin sərgidə mərhum yazıçı Aqşin Babayevin, heykəltəraş Fəxrəddin Əliyevin xatirələrini dinlədim...

Münəvvər Rzayeva 1929-cu il iyunun 6-da Şuşada tanınmış xalça ustası Məcid kişinin ailəsində doğulub. Abidələrlə zəngin şəhərdə böyüyə-böyüyə sənətə könül verib. Bu sevgi onu Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbinə gətirib. Ardınca Moskvada V.Surikov adına Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının heykəltəraşlıq fakültəsində oxuyub.

Özünəməxsus dəst-xəttə malik heykəltəraş olan Münəvvər Rzayeva əsasən psixoloji portret ustası idi. Yaratdığı obrazların daxili aləmini, psixoloji durumunu, dünyaduyumunu əks etdirmək üçün heykəlin gözlərini xüsusi incəlik və dolğunluqla işləyirdi. Bu, onun yaradıcılıq üslubunun əsas cəhəti idi. İstedadı, zəngin təxəyyülü, yüksək professionalığı və texniki ustalığı sayəsində qranit, mərmər, bürünc, ağac və s. materiallardan istifadə edərək yaratdığı heykəllərdə bədii ideyanın orijinallığı diqqəti cəlb edir. Əsasən, dövlət xadimlərinin və əmək qəhrəmanlarının heykəlləri, büstləri, baryef və başqa bu kimi əsərlərinin hər biri nadir sənət nümunələri kimi qiymətləndirilib. Yaradıcılığında ədiblərə xüsusi məhəbbətlə yanaşmış və Məhsəti Gəncəvinin, Şah İsmayıl Xətəinin, Hüseyn Cavid, Sergey Yesenin, Mirzə Ələkbər Sabir, Nəriman Nərimanov, Nazim Hikmətin heykəl və büstlərini ərəşəyə gətirib.

Onun yaradıcılıq nümunələrinin hər birinin öz maraqlı tarixəsi var. Məsələn, Münəvvər xanım düz 70 il əvvəl, 25 yaşında ikən Moskvada dünya şöhrətli şair Nazim Hikmətlə tanış olub. Qürbət mühitində yurd həsrəti çəkən, ömür-gün dostu Münəvvər üçün darıxan şair azərbaycanlı tələbə qıza doğma balası kimi yanaşır. Ata-övlad münasibətləri o həddə olur ki, Nazim Hikmət bir neçə il sonra ağır sətəlcəm keçirən qızın müalicəsi üçün ən bacarıqlı həkimləri gətirir və Münəvvər sağaldandan sonra ona "Mənim bir oğlum var, sən də qızım ol", – deyir. Münəvvər təklifi qəbul edir və böyük şairin yanına köçür. Nazim Hikmət mənəvi övladına

xatirə olaraq verdiyi portretin arxasına bu sözləri yazır: "Adaşın mənə görə bəxtiçarə oldu, sənə faydam toxunar inşallah, qızım".

Münəvvər xanım institutu bitirəndə şair ondan ayrılmaq istəməsə də, gənc məzun razılaşmır. Çünki Bakıda onu anası gözləyirdi. Bir də ki, dünyada tanınmış şəxsiyyətin sayəsində deyil, öz zəhməti ilə irəliləmək istəyir. Eyni zamanda, Nazim Hikmətin bu vəsiyyətini də unutmur: "Bilirəm, mən öldükdən sonra abidəmi hazırlayacaqsan. Onun üstündə uzaqda qalmış bir qadın surəti, bir də mənim gözlərimi həkk elə..." Təbii ki, Münəvvər mənəvi atasının sözüne əməl edir. Həmin büst hazırda Zaqatala muzeyindədir.

Münəvvər Rzayeva 100-dək müxtəlif səpkili sənət əsəri yaradıb, mötəbər sərgilərdə iştirak edib. Mədəniyyət Nazirliyinin Dövlət Komissiyasının üzvü, AMEA Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyində bərpəçi rəssam kimi çalışıb. Əsərləri küçə və meydanları bəzəməklə bərabər, Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində, AMEA Nizami adına Ədəbiyyat Muzeyində, Bədii Fondada və bölgələrimizin mədəniyyət ocaqlarında saxlanılır. Onun sonuncu işlərindən biri Şahdağ silsiləsində 3 min 763 metr hündürlükdə olan "Heydər zirvəsi"nə bərkidilən Heydər Əliyevin tunc baryefidir. Baryefi 1998-ci ildə mayın 10-da Ulu öndərin 75 illik yubileyi münasibətilə alpinistlər dəstəsi fəth etdiyi dağ zirvəsinə bərkidib.

Münəvvər Rzayeva ilə bağlı bir fakt da budur ki, 2004-cü il iyunun 6-da – məhz doğum günündə dünyasını dəyişib. Amma onun həyatı yaradıcı əllərindən yoğrulmuş, ədəbiləşmiş heykəllərlə, büstlərlə bərabər davam edir.

Ə.DOSTƏLİ
XQ